

Роль і місце бібліотечних систем у забезпеченні національної безпеки

Стаття присвячена висвітленню ролі бібліотек як універсальних інформаційних центрів у формуванні національного інформаційного простору, забезпеченні інформаційно-аналітичного супроводу державного управління у питанні зміцнення національної безпеки

У наш час тотальної інформатизації бібліотечна справа набуває нового значення. Адже сьогодні бібліотека є не тільки місцем зберігання інтелектуальних та культурних надбань суспільства, а й інститутом, що ефективно впливає на процеси науки, освіти, соціального розвитку, економіки та культури.

У сьогоднішньому глобалізованому світі інформаційна складова набуває дедалі більшого значення. Держава, що не бере участі у формуванні інформаційного простору, перетворюється з суб'єкта на об'єкт політики. А це є серйозною загрозою для існування самої держави. У забезпеченні національної безпеки держави чітко виділяється специфіка забезпечення інформаційної безпеки. Вона знайшла відображення в Законах України «Про основи національної безпеки України» [1], «Про концепцію національної програми інформатизації» [2], «Про національну програму інформатизації» [3], а також у Стратегії національної безпеки України, яка затверджена указом Президента [4].

Проблема формування національного інформаційного поля в забезпеченні національної безпеки в умовах глобалізації привертає увагу багатьох зарубіжних і вітчизняних науковців. Безпосередній вплив на цей процес зовнішніх і внутрішніх чинників, у тому числі політичної обстановки у світі, наявності потенційних зовнішніх і внутрішніх загроз, стану і рівня інформаційно-комунікаційного розвитку країни, внутрішньополітичної обстановки в державі було висвітлено в працях М. Галамби, В. Петрика [5], Т. Іванець [6], О. Крюкова [7], В. Бондаренка, О. Литвиненка [8], О. Морозова [9] та інших.

Утім, роль бібліотек як універсальних інформаційних центрів у цьому процесі залишається недостатньо вивченою. Отже, висвітленню окремих аспектів саме цього питання присвячена дана стаття. Зауважимо, що активне формування національного та присутність у світовому

інформаційному просторі починається з накопичення, обробки та використання інформації.

Тут варто зауважити, що бібліотеки України є на сьогодні найбільшими накопичувачами та зберігачами інформації, що зафіксовані в друкованих джерелах та інших носіях. До інформаційних ресурсів України належить понад 1 млрд одиниць бібліотечних фондів. Для їх розкриття вже сьогодні використовується понад 100 електронних баз даних. Так, електронні бази даних нових надходжень ведуться в усіх бібліотеках загальнодержавного рівня, більшості обласних універсальних наукових бібліотек, 20 % юнацьких та дитячих бібліотек. Українська бібліотечна система – це тисячі бібліотек майже в кожному населеному пункті країни.

Такий величезний обсяг інформації є твердим ґрунтом для реалізації конституційних прав громадян на доступ до інформації, а це у свою чергу є одним з основних напрямів державної політики з питань національної безпеки України в інформаційній сфері, визначених законом про основи національної безпеки України та Доктриною інформаційної безпеки України.

Не менш важливою державною справою є аналіз тих масивів інформації, що циркулюють сьогодні в інформаційному просторі країни та світу. І тут ми також бачимо значний внесок бібліотечної системи – це її моніторинговий та інформаційно-аналітичний потенціал, який базується на великій архівній базі та досягненні науково-технічного прогресу. Задіявши цей потенціал повною мірою, зміцнивши матеріально-технічну базу та створивши при бібліотеках інформаційно-аналітичні та моніторингові центри можна не тільки мати широке уявлення про ту чи іншу загрозу, а й ефективно їй протидіяти чи запобігти.

Сучасне державне управління потребує ефективного аналізу існуючих обсягів інформації, що об'єктивно відображає всі аспекти розвитку української державності. З огляду на це, бібліотечні заклади вже надають послуги з обробки зростаючих масивів нової інформації. Це пошук, відбір, первинний аналіз інформаційних ресурсів, що відображають актуальні питання суспільного розвитку та державного будівництва, зарубіжний досвід з тієї чи іншої проблеми, і корисно було б і далі розширювати їх перелік.

Окремо хочу зауважити на напрямі, пов'язаному з питанням зміцнення національної безпеки в інформаційній сфері.

Сучасні бібліотеки набувають іншого, більш високого, рівня суспільної значущості, ефективно використовуючи наявні ресурси для роз'яснення різним категоріям громадян питань щодо функціонування владних структур, інформуючи про зміст політичних процесів, забезпечуючи

інститути громадянського суспільства та засоби масової інформації достовірною та оперативною інформацією.

Ця функція, що притаманна сучасній бібліотеці, дає змогу істотно нівелювати ще одну загрозу національній безпеці в інформаційній сфері, а саме: маніпулювання суспільною свідомістю шляхом поширення недостовірної, неповної або упередженої інформації. І тут варто згадати про затверджену Президентом України в липні цього року Доктрину інформаційної безпеки України, основним розробником проекту якої був апарат Ради національної безпеки і оборони України. Ураховуючи, що інформаційна складова є як окремою сферою, так і супроводжує всі інші сфери життєдіяльності особи, суспільства і держави, Доктрина чітко визначає перелік загроз інформаційній безпеці за кожною зі сфер. І однією з потенційних і водночас реальних загроз національній безпеці в соціальній та гуманітарній сферах Доктрина визначає загрозу відставання рівня розвитку українського кінематографу, книговидання, книгорозповсюдження та бібліотечної справи від рівня розвинутих держав. З метою запобігання цій загрози та для підвищення рівня забезпечення бібліотечного комплексу Доктрина передбачає кілька напрямів державної політики у сфері інформаційної безпеки України, серед яких:

- інтеграція в міжнародні інформаційно-телекомунікаційні системи та організації на засадах рівноправності, економічної доцільності та збереження інформаційного суверенітету;
- підвищення конкурентоспроможності вітчизняної інформаційної продукції та інформаційних послуг;
- державна підтримка вітчизняного виробника інформаційної продукції;
- розширення можливостей доступу громадян до світового інформаційного простору, зокрема до наукової та науково-технічної інформації.

У сучасному багатогранному суспільному житті, у процесах інформатизації виникають і набувають розвитку інші важливі напрями діяльності, що потребують активної співучасті бібліотечних установ як сучасних суспільних інформаційних центрів.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 р. № 964-IV // Відом. ВР України. – 2003. – № 39. – Ст. 351.
2. Закон України «Про концепцію національної програми інформатизації» від 4 лютого 1998 року № 75/98-ВР // Відом. Верховної Ради України. – 1998. – № 27–28. – Ст. 182.
3. Закон України «Про національну програму інформатизації» від

4 лютого 1998 року № 74/98-ВР // Відом. Верховної Ради України. – 1998. – № 27–28. – Ст. 181.

4. Указ Президента України «Про Стратегію національної безпеки України» від 12 лютого 2007 року № 105/200 // CD NAU

5. *Галамба, М., Петрик В.* Інформаційна безпека України: поняття, сутність та загрози М. Галамба, В. Петрик // Юридичний журнал. – 2006. – № 11 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2463>, вільний. Заголовок з екрана.

6. *Іванець, Т.М.* Інформаційна безпека держави як умова для збереження національного суверенітету [Електронний ресурс] / Т. М. Іванець. – Режим доступу: <http://intkonf.org/ivanets-tm-informatsiyna-bezpeka-derzhavi-yak-umova-dlya-zberezhennya-natsionalnogo-suverenitetu/>, вільний. Заголовок з екрана.

7. *Крюков, О.І.* Інформаційна безпека держави в умовах глобалізації [Електронний ресурс] / О. І. Крюков – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/DeVu/2007-2/doc/1/10.pdf>, вільний. Заголовок з екрана.

8. *Бондаренко, В., Литвиненко О.* Інформаційна безпека сучасної держави: концептуальні роздуми [Електронний ресурс] / В. Бондаренко, О. Литвиненко – Режим доступу: <http://www.crime-research.iatp.org.ua/library/strateg.htm> – 29 к, вільний. Заголовок з екрана.

9. *Морозов, О.* Інформаційна безпека в умовах сучасного стану і перспективи розвитку державності [Текст] / О. Морозов // Віче. – 2007. – № 12. – Спецвип. – С. 23–25.